

DOKUMENT			SIDA
Insatser för att främja och utveckla Svenska kyrkans flerspråkiga arbete			1(7)
UPPRÄTTAT AV	DATUM	DOKUMENTBETECKNING	VERSION
Kaisa Syrjänen Schaal	120514	Till KS 120614	Förslag

Insatser för att främja och utveckla Svenska kyrkans flerspråkiga arbete

Ärendet och dess beredning

Ärendet har beretts och planerats inom Avdelningen för kyrkoliv och samhälle i kyrkokansliet. Vissa delar har också beretts tillsammans med Sekretariatet för teologi och ekumenik. Insatser som föreslås förändras av följande ärenden eller uttalanden.

Ett förslag till policy och målsättningar för Svenska kyrkans flerspråkiga arbete har utarbetats av den nationella nivån, kallad *En flerspråkig kyrka*. Arbetet har gjorts inom ramen för ett uppdrag från kyrkomötet rörande icke territoriell församling (Ks 2009:0761). Förslaget remitterades till stiftet under 2011. I samband med remitteringen genomförde kyrkokansliet även dialogmöten med stiftet för att fördjupa diskussionen om förslaget.

Parallellt med beredningen av policyförslaget har kyrkokansliet arbetat med genomförande av en försoningsprocess med samerna, kallad *Ságastallamat* (Ks 2011:435). Förslag till åtgärder inom ramen för denna process har presenterats för och godtagits av kyrkostyrelsens arbetsutskott den 29 mars 2012.

I en skrivelse från stiftsstyrelsen i Luleå stift till kyrkostyrelsen efterfrågas resurser och ansvarstagande från nationell nivå för översättningar till meänkieli av främst psalmer och kyrkohandbokens texter (Ks 2011:1028). Meänkieli är i dag svårt att använda i gudstjänstlivet på grund av brist på översättningar. Luleå stift arbetar därför sedan maj 2010 med översättning till meänkieli för att ta fram ett minimum av texter. Stiftet menar att ansvaret för detta i första hand ligger på nationell nivå.

I oktober 2010 uttalade kyrkomötet att, oavsett romers trostillhörighet, har Svenska kyrkan på alla nivåer ett ansvar för att medverka till att romers människovärde upprätthålls och att deras rättigheter tillgodoses. Svenska kyrkans församlingar uppmanades att stärka sitt engagemang och att vidareutveckla romers deltagande och församlingsliv.

Sammanfattning av stiftens remissvar rörande policyn *En flerspråkig kyrka*

En remissammanställning har redovisats för kyrkostyrelsen 25 november 2011. Samtliga stift har svarat på remissen och de ställer sig positiva till intentionerna i de förslag och mål som utarbetats för det flerspråkiga arbetet. Lunds stift betonar i sitt remissvar språkliga minoriteters ansvar för flerspråkig verksamhet. Enligt stiftet innebär förslagen en hög ambitionsnivå som kan bli svår att nå, främst av ekonomiska och praktiska skäl, inte minst i glesbygdstiftet. Det krävs också ett långsiktigt arbete för att kunna främja arbetet på andra språk. Härnösands stift menar att det krävs ytterligare resurser för att göra verklighet av

DOKUMENT			SIDA
Insatser för att främja och utveckla Svenska kyrkans flerspråkiga arbete			2(7)
UPPRÄTTAT AV	DATUM	DOKUMENTBETECKNING	VERSION
Kaisa Syrjänen Schaal	120514	Till KS 120614	Förslag

policyns förslag till mål. Stiftet föreslår också att kyrkostyrelsen bör pröva om det finns möjlighet till ekonomiska styrmedel för att stärka flerspråkigheten i stift och församlingar.

Språkliga minoriteter behöver enligt stiftens synliggöras inom verksamheten och policyns intentioner behöver få genomslag även i centrala nationella produkter och utvecklingsinsatser. Kunskapen och medvetenheten om språkliga minoriteter behöver höjas inom Svenska kyrkan och insatser för detta efterfrågas. Språkliga minoriteter behöver synas i det generella arbetet, och ibland behövs specifika riktade insatser. Behovsinventeringen och omvärldsanalysen som rör språkliga minoriteter behöver förbättras. Istället för att betona språkliga minoriteters ”behov”, bör man fokusera på dessa gruppers ”vilja, beredskap och förmåga att aktivt delta” och hur församlingen svarar mot detta.

Begreppet ”flerspråkighet” och ”mångfaldsperspektiv” ifrågasätts av en del stift eftersom det kan förvirra och förändra fokuset i det nuvarande arbetet som i första hand rör arbete på samiska, finska, meänkieli och det svenska teckenspråket. Mot bakgrund av detta ifrågasätts också den ändring som gjordes av kyrkoordningen år 2010 (57 kap.15 §). Aktivt främjande i språklagens och minoritetsspråklagens innebörd behövs även inom Svenska kyrkan.

Stiftens efterfrågar ett åtgärds paket till stöd för stift och församlingar bland annat rörande utökad samordning och samverkan, vägledning genom informations- och kunskaphöjande insatser för att kunna omsätta målen på regional och lokal nivå, konkreta verktyg för att underlätta arbetet samt insatser inom utbildning och rekrytering. Vidare menar stiftens att ideella medarbetares insatser behöver lyftas fram. Det finns också behov av uppföljning av policyn och flerspråkighetsaspekter behöver beaktas i granskning och tillsyn. När det gäller den teckenspråkiga verksamheten kan det, enligt stiftens, behövas särskilda lösningar där nationell nivå tar större ansvar.

Bedömning av behovet av insatser

Svenska kyrkans arbete bland språkliga minoriteter har långa anor och i många frågor har kyrkans verksamhet legat i framkant. De senaste årens utveckling i Sverige, där språkliga minoriteters rättigheter och möjligheter till delaktighet stärkts inom den offentliga verksamheten, har dock inte uppmärksammats inom Svenska kyrkan i någon större utsträckning. Sättet att förhålla sig till språkliga minoriteter och urfolk har utvecklats till att bli en del av statens arbete att säkerställa individers mänskliga rättigheter. Regeringens strategi för de nationella minoriteterna innebär bland annat att det offentliga har ett lagstadgat ansvar för att främja bevarandet av finska, samiska, meänkieli och romani chib och det offentliga ska bidra till att stärka dessa gruppers egenmakt. Även det svenska teckenspråkets ställning har stärkts i Sverige genom språklagen och personer med funktionsnedsättningar ses inte längre som objekt för insatser från samhället sida utan som medborgare med lika rättigheter.

Svenska kyrkan kan bedömas ha halkat efter i sitt arbete med språkliga minoriteter i förhållande till andra aktörer i samhället och att medlemmar som tillhör dessa grupper inom Svenska kyrkan upplever att deras behov ibland förbises. Även försoningsprocessen med

DOKUMENT			SIDA
Insatser för att främja och utveckla Svenska kyrkans flerspråkiga arbete			3(7)
UPPRÄTTAT AV	DATUM	DOKUMENTBETECKNING	VERSION
Kaisa Syrjänen Schaal	120514	Till KS 120614	Förslag

samerna visar att det finns anledning att intensifiera arbetet med att inkludera samerna i församlingarnas arbete och att lyfta fram mervärdet av samisk andlighet. Arbetet med inkludering av romer bedrivs i vissa församlingar inom ramen för integrationsarbetet, men det finns ingen tydlig plan för hur romerna som nationell minoritet ska synas och höras inom Svenska kyrkan och hur de som är medlemmar ska känna sig mer inkluderade i verksamheten.

Det flerspråkiga arbetet har låg status i många församlingar och de språkliga minoriteterna har svårigheter att få sina röster hörda. Det finns, enligt kyrkokansliets bedömning, behov av att på olika sätt höja statusen och att synliggöra språkliga minoriteter i verksamheten. Arbetet bland språkliga minoriteter uppfattas inte heller alltid som församlingens gemensamma ansvar utan som ett sidospår som minoriteterna själva sysslar med och ansvarar för. Församlingar och stift har inte heller alltid en tydlig bild av att det finns språkliga minoriteter i församlingen och att dessa kan ha särskilda behov som kan behöva beaktas i verksamheten.

Det finns därför ett stort behov av att stärka verktygen för omvärldsanalys rörande språkliga minoriteter. Det behövs också konkreta verktyg för att underlätta och utveckla det flerspråkiga arbetet på kort och lång sikt. Ibland kan samordnade och koordinerade insatser vara det enda sättet att komma vidare, eftersom antalet medarbetare med kompetens i frågorna eller talare av ett visst språk såsom teckenspråk kan vara för begränsat lokalt för att få till stånd reellt utvecklingsarbete. Det finns också anledning att öka samarbetet och samverkan med institutioner, myndigheter och särskilt organisationer som företräder eller samlar enskilda från språkliga minoriteter, i syfte att öka kvaliteten och effekten i insatser som görs.

De åtgärder som efterfrågas av stiftet skulle kunna bidra till att främja och utveckla Svenska kyrkans flerspråkiga arbete, öka språkliga minoriteters delaktighet i verksamheten och bidra till att språkliga minoriteters situation i samhället förbättras. Svenska kyrkan skulle därmed också kunna visa på nya vägar som skulle kunna bidra till att till exempel samer och romer känner sig mindre utsatta i samhället.

Förslag till åtgärder

Mot bakgrund av de remissynpunkter som stiftet lämnat föreslår kyrkokansliet en treårig satsning från nationell nivå sida under åren 2013-2015 för att stödja det flerspråkiga arbetet i stift och församlingar och för att utveckla det flerspråkiga arbetet på kort och lång sikt.

Kyrkostyrelsen föreslås fastsälla målsättningarna för den nationella nivån, i enlighet med det remitterade förslaget:

”Den nationella nivån

- *stödjer utvecklingen av arbetet på olika språk långsiktigt och slår vakt om de olika språkens roll och plats i Svenska kyrkans liv,*
- *företräder arbetet på minoritetsspråk i förhållande till det svenska samhället och internationellt,*

DOKUMENT			SIDA
Insatser för att främja och utveckla Svenska kyrkans flerspråkiga arbete			4(7)
UPPRÄTTAT AV	DATUM	DOKUMENTBETECKNING	VERSION
Kaisa Syrjänen Schaal	120514	Till KS 120614	Förslag

- *inspirerar till reflektion över Svenska kyrkans självbild, identitet och uppdrag som en flerspråkig kyrka, liksom till teologisk bearbetning av de influenser som olika grupper tillför Svenska kyrkan,*
- *kvalitetssäkrar arbetet på andra språk genom kyrkoordning, policy och annan behövlig normgivning,*
- *svarar för övergripande samordning av arbetet på olika språk i Svenska kyrkan,*
- *skapar, upprätthåller och förnyar de strukturer som behövs för att arbetet på olika språk ska utvecklas inom ramarna för kyrkans demokratiska organisation,*
- *etablerar och upprätthåller de strukturer som behövs då arbetet på ett annat språk inkluderar samverkan med ett annat trossamfund inom eller utanför Sveriges gränser,*
- *svarar för att den gemensamma kommunikationen speglar den språkliga mångfalden och genom flerspråkighet gör Svenska kyrkan tillgänglig nationellt och internationellt,*
- *svarar för att Svenska kyrkans böcker finns tillgängliga på de språk som används i gudstjänster och kyrkliga handlingar samt att influenser från olika språk och traditioner tas tillvara i arbetet med att utveckla Svenska kyrkans gudstjänstliv och böcker, samt*
- *främjar utbildning och rekrytering av medarbetare till en flerspråkig kyrka genom att information om de språkliga minoriteterna och om möjligheterna att arbeta inom Svenska kyrkans verksamhet på olika språk ingår i kursplanerna för de kyrkliga utbildningarna.”*

Kyrkostyrelsen bör rekommendera stiftens att anta de remitterade målsättningarna samt uppmantra församlingarna att göra motsvarande – bilaga 1.

Kyrkostyrelsen föreslås uppdras åt kyrkokansliet att utarbeta en åtgärdsplan i enlighet med stiftens remissvar och i fortsatt dialog med stiftens. Insatserna, som preciseras närmare inom ramen för V&E-processen, bör innefatta i vart fall följande:

Kyrkokansliet

- vidareutvecklar Svenska kyrkans förhållningssätt i förhållande till språkliga minoriteter, urfolk och personer med funktionsnedsättningar, i enlighet med Sveriges folkrättsliga åtaganden på området,
- erbjuder stiftens insatser och mötesplatser som främjar arbetet på andra språk och utvecklar kunskapen om nationella minoriteter, urfolket samer och teckenspråkiga och deras språkliga rättigheter, flerspråkighet i allmänhet, revitalisering, språk- och minoritetslagstiftning, urfolksrättigheter samt som bidrar till teologisk och annan reflektion ur ett minoritets- och urfolksperspektiv,
- erbjuder stiftens insatser som utvecklar och inspirerar det flerspråkiga arbetet bland barn och unga,
- koordinerar och samordnar insatser som stärker och utvecklar språkkunskaper och andra utbildnings- och rekryteringsinsatser som behövs i det flerspråkiga arbetet,
- genomför insatser som synliggör det flerspråkiga arbetet och ökar språkliga minoriteters delaktighet och inflytande i Svenska kyrkan,
- genomför ett pilotprojekt under 2013-2015 i samarbete med några utvalda stift för att kartlägga behovet av konkreta verktyg och metodstöd, vidareutveckla arbetssättet och

DOKUMENT			SIDA
Insatser för att främja och utveckla Svenska kyrkans flerspråkiga arbete			5(7)
UPPRÄTTAT AV	DATUM	DOKUMENTBETECKNING	VERSION
Kaisa Syrjänen Schaal	120514	Till KS 120614	Förslag

bidra till utveckling och samordning av det flerspråkiga arbetet med särskilt fokus på diakonalt arbete och verksamhet bland barn och unga. Erfarenheterna bör därefter spridas till samtliga stift,

- vidareutvecklar och kvalitetssäkrar självården bland språkliga minoriteter,
- vidareutvecklar verktyg för omvärldsanalys, bland annat när det gäller statistik och andra uppgifter om språkliga minoriteter, för att underlätta arbetet i stift och församlingar, samt
- kartlägger och preciserar behovet av insatser som rör meänkieli, det svenska teckenspråket och inkludering av romer i fördjupad dialog med berörda stift.

Kyrkostyrelsen föreslås uppdra åt kyrkokansliet att följa upp nationell nivåns insatser och återrapportera resultaten till kyrkostyrelsen under 2015.

DOKUMENT			SIDA
Insatser för att främja och utveckla Svenska kyrkans flerspråkiga arbete			6(7)
UPPRÄTTAT AV	DATUM	DOKUMENTBETECKNING	VERSION
Kaisa Syrjänen Schaal	120514	Till KS 120614	Förslag

Bilaga 1. Remitterade mål i policyn

Mål för arbetet på andra språk på den regionala nivån

Stiftet inarbetar ett flerspråkighets- och mångfaldsperspektiv i sitt arbete med främjande och tillsyn, samordnar arbetet på olika språk och har nödvändiga kontakter för utveckling av detta.

Ansvar för främjande av arbete på olika språk är inskrivet i arbetsinstruktionerna för stiftets handläggartjänster.

Stiftet främjar utvecklingen av fungerande strukturer för arbetet på olika språk på den lokala nivån.

Stiftet främjar olika språkliga gruppers möjlighet till delaktighet och inflytande i stiftets och församlingarnas liv.

Stiftets kommunikation speglar den språkliga mångfalden i stiftet och är inkluderande.

Stiftet främjar ett flerspråkighets- och mångfaldsperspektiv i församlingarnas arbete med barn och unga.

Stiftet stödjer utvecklingen av diakonalt arbete bland olika språkliga minoriteter i församlingarna.

Stiftet främjar utbildning och rekrytering av medarbetare för arbetet på andra språk i stiftets församlingar. Handläggare som ansvarar för rekrytering har kontakt med de studenter inom de kyrkliga utbildningarna som förutom svenska talar ett annat språk.

Stiftet främjar skapandet av praktikplatser i församlingarna för minoritetspråkiga studenter.

Stiftet har fungerande förslag och modeller för hur församlingarna kan arbeta med rekrytering av medarbetare inom verksamheten på andra språk.

Stiftet erbjuder två- eller flerspråkiga medarbetare möjlighet till fortbildning och handledning i enlighet med behoven inom arbetet på respektive språk.

Mål för arbetet på andra språk på den lokala nivån

Den lokala församlingen har ansvar för den kyrkliga verksamheten för alla som vistas i församlingen. För att kunna fullgöra detta ansvar förhåller sig församlingen på ett medvetet sätt till den språkliga, kulturella och etniska mångfalden. Församlingen har i enlighet med de lokala förhållandena beredskap att utföra den grundläggande uppgiften på olika språk.

Församlingen ger olika språkliga grupper möjlighet till delaktighet och inflytande i församlingens liv.

Församlingens kommunikation speglar den språkliga mångfalden i församlingen och är inkluderande.

DOKUMENT			SIDA
Insatser för att främja och utveckla Svenska kyrkans flerspråkiga arbete			7(7)
UPPRÄTTAT AV	DATUM	DOKUMENTBETECKNING	VERSION
Kaisa Syrjänen Schaal	120514	Till KS 120614	Förslag

Församlingen uppmärksammar särskilt barn och unga med olika språklig och kulturell bakgrund.

Församlingen uppmärksammar särskilt behovet av diakonalt arbete bland de språkliga minoriteterna i församlingen.

Församlingen uppmärksammar behovet av flerspråkiga medarbetare inom arbetet vid sjukhus, högskolor, migrationsverkets förvar, militära förband och skolor samt kriminalvårdsinstitutioner.

Församlingen skapar väl genomtänkta och fungerande tjänster och strukturer för arbetet på andra språk, vilket är en förutsättning för rekryteringen av kompetenta medarbetare.

Inom arbetet på andra språk är ideella medarbetare med språk- och kulturkompetens mycket värdefulla.

Församlingen tar ansvar för att tvåspråkiga medarbetare ges möjlighet till kompetensutveckling och stöd för det svagare språket.

Församlingen erbjuder praktikplatser för flerspråkiga studenter.

Församlingen uppmuntrar sina två- och flerspråkiga medarbetare att se sin språkliga och kulturella kompetens som en tillgång i församlingen.

Församlingen förhåller sig till medlemmar i andra lutherska kyrkor och kyrkor med vilka Svenska kyrkan ingått särskilt avtal som till sina egna tillhöriga.